

ROLE KNIHOVEN VE ZDRAVOTNICKÝCH ZAŘÍZENÍCH

THE ROLE OF LIBRARIES IN THE HEALTH INSTITUTES

ŠTAUDOVÁ E.

MASARYKŮV ONKOLOGICKÝ ÚSTAV V BRNĚ

Knihovnictví má v naší zemi dlouholetou tradici. Ať už se jedná o první knihovnický zákon z roku 1921 s památnou větou „v každé obci budiž zřízena knihovna“ nebo o množství nadšenců v tomto povolání, kteří se snažili v každé době dodávat kvalitní knihy a informace svým čtenářům. Pokud pomineme knihovny beletristické a všeobecně vědecké, existují v naší zemi rozsáhlé a zpracované sítě knihoven oborových. „Díky“ špatné dostupnosti zahraniční literatury v minulosti si vytvořily promyšlený systém souborných seznamů, na základě kterých si pak dokumenty půjčovaly. Tato oborová spolupráce přetrvala do současnosti, protože obtížná dostupnost primárních informačních zdrojů - tentokrát pouze z důvodů finančních - zůstává; tištěné seznamy se jen převedly do elektronických databází.

Rozšíření Internetu bylo obrovským přelomem v informační práci: např. několikadenní rešerše z tlustých svazků Index Medicus se změnila v několikaminutovou práci s elektronickou podobou této databáze - Medline. Efekt zrychlení se však týká pouze finálního uživatele, za tvorbou elektronických databází je stále skryta pečlivá excerpcní práce desítek knihovníků v ústředních lékařských knihovnách různých zemí. V bludišti Internetu vůbec jsou nám velké světové knihovny dobrými průvodci; na jejich webových stránkách bývají přesné a ověřené informace s bohatým systémem odkazů.

Sestavováním souborných katalogů a databází v ČR se zabývá Národní lékařská knihovna v Praze (www.nlk.cz). Spravuje katalog zahraničních lékařských časopisů odebíraných v ČR a SR od r. 1976 (báze LSS), katalog zahraničních knih ve spolupracujících institucích (báze LBS), vytváří databázi BiblioMedica - soupis knih a článků z periodik vydaných na našem území a zahraničních bohemik. Překládá a doplňuje také mezinárodní thesaurus MeSH (Medical Subject Headings) - soubor hesel pro věcné třídění knih a článků. Na některých z těchto aktivit se podílí i naše knihovna.

Odborná knihovna Masarykova onkologického ústavu (dále MOÚ) slouží především zaměstnancům; pokud to kapacita dovolí, tak i odborníkům z jiných institucí a studentům. Jejím sídlem jsou 2 místnosti v nejvyšším patře nové budovy, z nichž jedna

slouží jako studovna a půjčovna s volným výběrem knih i periodik, druhá jako pracovna dvou knihovnic. Knihovna je poměrně dobře vybavena moderní přístrojovou technikou, kterou ke své práci nezbytně potřebuje. Novější knižní fond je zkatalogizován v knihovnickém počítačovém programu KP-win. Do tohoto software vkládáme i publikační činnost pracovníků ústavu a knihovní fond Edukačního centra MOÚ. Databáze je využívána i pro účely RIV (Rejstřík informací o výsledcích vědy a výzkumu) - každoročně dodávané výsledky našeho ústavu Radě vlády pro vědu a výzkum.

K službám knihovny patří kromě využívání vlastního fondu i půjčování z jiných knihoven formou cirkulace, MVS (Mezi-knihovní výpůjční služba), rešerše na zadané téma a následné opatření informací v tištěné i elektronické formě. Obecná proměna práce knihovníků v poslední době se projevuje i u nás v odlivu uživatelů z prostor knihovny a jejich přesunu k e-mailovým nebo telefonickým objednávkám a dotazům. Počet rešerší sice neklesá, ale objevuje se stále více poučených uživatelů, kteří pracují samostatně a dotazy s námi pouze konzultují. Proto je pro nás nezbytné udržovat neustále kontakt s nejnovějšími zdroji a druhy medicínským informací a pracovat v této oblasti i aktivně.

Odborná knihovna MOÚ odebírá 26 specializovaných časopisů, z nichž 5 je unikátů (pouze jeden výtisk v ČR), dalších 13 titulů bereme jako jediná kromě Prahy (příp. Olomouce). K dalším časopisům se dostáváme pomocí různých bibliografických databází obsahujících též fulltexty, např. Proquest a EIFL Direct v tzv. národní licenci a OVID Technologies v rámci grantu konsorcia 15 lékařských knihoven. Spolupracujeme na získání dalších grantů: např. databáze časopisů Lipincot, Williams and Wilkins, CINAHL pro ošetřovatelství, Oborová informační brána pro výzkum a vývoj v medicíně. V současné době máme v OVIDu přístup i ke dvěma elektronickým knihám. Protože své časopisy poskytujeme soubornému katalogu, dostáváme se jeho prostřednictvím k dalším cca 8000 periodik, které buď odebíraly nebo berou v současnosti další instituce. Při vzájemných výměnách stojí odborný článek několik Kč, zatímco jeho přímý nákup v zahraničí několik stovek Kč. I proto je třeba udržovat časopi-secký fond knihovny MOÚ alespoň ve stávajícím rozsahu, aby-chom si zachovali v této „výměnné burze“ svou atraktivitu.

Pravidelná dotace MZ na podporu lékařských informací nebyla v posledních letech vysoká. Proto jsme velmi uvítali novou „Koncepci rozvoje sítě zdravotnických knihoven na léta 2005-2010“, která byla v létě schválena Ministerstvem zdravotnictví. Dokazuje nový zájem o služby knihoven a slibuje do budoucna mj. i lepší dotační podporu informační práci důležité pro vědu a výzkum.